

ผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ
ในประเทศไทย ต่อโอกาสในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์
ของภูมิภาคหลัง COVID -19

The Effect of Thailand's Tax Incentives
on Being a Regional Film Destination after COVID -19

วรลักษณ์ กล้าสุคนธ์¹ และ ศักดิ์สิทธิ์ ทวีกุล²
Voruluk Klasukon¹ and Saksit Taweekul²

สาขาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร 10210¹

สาขาภาพยนตร์และสื่อดิจิทัล คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร 10210²

Film and Digital, Media Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University, Bangkok 10210 Thailand¹

Film and Digital, Media Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University, Bangkok 10210 Thailand²

*Corresponding Author E-mail: voruluk.kla@dpu.ac.th

(Received: March 09, 2022; Revised: April 23, 2022; Accepted: May 03, 2022)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาผลกระทบที่เกิดกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยภายหลังการใช้มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย (Tax Incentive) ในรูปแบบการคืนเงิน (Cash Rebate) ในปี พ.ศ. 2560 - 2563 และศึกษาถึงโอกาสของไทยในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19 ว่าจะสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) หรือไม่ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่พิจารณาภาพยนตร์ต่างประเทศ กองกิจการภาพยนตร์และวิทัศน์ต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2 คน และทีมงานชาวไทยที่ทำงานให้กับกองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศ 8 คน

ผลการวิจัยพบว่า มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยส่งผลกระทบต่อด้านบวกมากกว่าด้านลบ และเพิ่มโอกาสของไทยในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคทั้งก่อนและหลังวิกฤติ COVID-19 เนื่องจากมาตรการนี้ทำให้ประเทศไทยมีจุดขายเพิ่มขึ้น สามารถสร้างแรงจูงใจและดึงดูดให้กองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทยเพิ่มขึ้น และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของไทยให้สามารถแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศอย่างมาเลเซียและสิงคโปร์ได้

คำสำคัญ: มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในไทย, การจูงใจด้านภาษี, จุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์, อุตสาหกรรมภาพยนตร์, วิกฤติ COVID-19

Abstract

This qualitative research aimed to study the effect of Thailand's tax incentives adopted by the Thailand Film Office in 2017. The study examined the effect of the tax incentives on the Thai film industry from 2017 to 2021 and on Thailand's position as a regional film destination after COVID-19. Exploration of the Thailand's movie tax incentives incorporated document searches and in-depth interviews, using strategies that relied upon motivation theory analysis.

The results of the study found that Thailand's tax incentives have had a positive effect that has enhanced Thailand's position as the regional film destination both before and after COVID-19. As expected, the movie tax incentives have attracted and encouraged many film productions to Thailand and have allowed Thailand to remain competitive with Malaysia and Singapore.

Keywords: Thailand's Tax Incentives, Cash Rebate, Film Destination, Film Industry, COVID-19

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ให้กับประเทศในหลาย ๆ ด้าน เช่น รายได้จากการว่าจ้างแรงงานในกระบวนการผลิต รายได้จากการฉายและจัดจำหน่าย ภาพยนตร์ รายได้จากการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ รายได้จากการฉายภาพยนตร์ทั่วโลกนั้นเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ในทุกปี (Statista, 2018) แม้ว่าผลกระทบจากวิกฤติ COVID-19 จะทำให้รายได้จากการฉายภาพยนตร์ทั่วโลกลดลง แต่จากการวิเคราะห์ของบริษัทโกเวอร์ สตรีท อนาคติกส์ ก็ได้คาดการณ์ว่า รายได้จากการฉายภาพยนตร์ทั่วโลกในปี 2021 นี้จะสูงถึง 20.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ (นพภูถพลศิลป์, 2564) โดยประเทศที่ครอบครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุดด้านการผลิตภาพยนตร์ได้แก่ จีน อินเดีย และสหรัฐอเมริกา

ผลประโยชน์อันมหาศาลที่หมุนเวียนในตลาดภาพยนตร์โลกได้ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ของประเทศต่าง ๆ อย่างมากมาย และทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์มีอำนาจในการมองหาและเลือกประเทศที่จะทำให้อุตสาหกรรมของตนได้ประโยชน์สูงสุด ซึ่งนำไปสู่ “Runaway Production” ซึ่งหมายถึงการย้ายฐานการผลิตภาพยนตร์จากศูนย์กลางอย่างฮอลลีวูดไปยังประเทศที่ช่วยให้ต้นทุนในการผลิตภาพยนตร์ต่ำลง เช่น แคนาดาและแอฟริกาใต้ เป็นต้น ปรากฏการณ์นี้ทำให้ประเทศที่มีทรัพยากรและศักยภาพในการรองรับภาพยนตร์ต่างประเทศแข่งขันออกมาตรการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดกองถ่ายทำภาพยนตร์จากสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ ให้เข้าไปทำงานในประเทศตน มาตรการดังกล่าว ได้แก่ มาตรการสร้างแรงจูงใจทางภาษี (Tax Incentives) กฎหมายอำนวยความสะดวกในการทำงานของต่างชาติ การสนับสนุนเงินทุน อัตราแลกเปลี่ยนเงินที่จูงใจ (Lodderhose, 2013) อย่างไรก็ตาม มาตรการที่จะทำให้ผู้สร้างหนังต่างประเทศสนใจมากที่สุดคือ มาตรการคืนเงินจากต้นทุนการผลิตภาพยนตร์ (Cash Rebate) (ศุภานพงค์ ลิ้มวงษ์ทอง, ไทยรัฐออนไลน์, 2560)

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับนิยามจากกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยจุดขายสำคัญที่ทางกองกิจการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ต่างประเทศ (Thailand Film Office) ใช้ในการโฆษณาเพื่อดึงดูดนักสร้างภาพยนตร์ มีอยู่ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถและทักษะของทีมงานผลิตภาพยนตร์ไทย 2) ค่าใช้จ่ายในการถ่ายทำและค่าครองชีพ 3) ความสะดวกสบายในการเดินทาง 4) มีอุปกรณ์

และสตูดิโอที่ทันสมัย 5) ความรวดเร็วในการทำงานของฟิล์มบอร์ดในการตรวจสอบ และอนุมัติโปรเจกต์ 6) ความสวยงามและความหลากหลายของสถานที่ (Thailand Film Office, 2018) สอดคล้องกับข้อมูลจากฝั่งผู้ผลิตและประสานงานกองถ่าย ภาพยนตร์นานาชาติที่ชี้ว่า จุดแข็งสำคัญของไทยมี 2 ด้านคือ 1) สถานที่ในการถ่ายทำ ที่หลากหลาย ตื่นตาตื่นใจ เดินทางไปถ่ายทำได้สะดวก และต้นทุนต่ำ ทั้งนี้ ฝ่ายศิลปกรรมของไทยมีชื่อเสียงเรื่องการสร้างฉากอย่างมาก สามารถดัดแปลงสถานที่ ถ่ายทำในประเทศไทยให้กลายเป็นสถานที่อื่น ๆ ได้ทั่วโลก ทำให้กองถ่ายใช้งบน้อยกว่า เดินทางไปถ่ายทำในเมืองหรือประเทศนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม จากการรวบรวม บทสัมภาษณ์พบว่า กองถ่ายต่างประเทศส่วนใหญ่มัก “ถ่ายไทยเป็นประเทศอื่น หรือ ถ่ายไทยเป็นโลกในจินตนาการ” มากกว่า “ถ่ายไทยเป็นไทย” สำหรับจุดแข็งข้อที่ 2) ผู้ผลิตภาพยนตร์หรือทีมงานของไทยมีความเป็นมืออาชีพ กล่าวคือ 1) มีความรู้และทักษะด้านการผลิตภาพยนตร์ที่สูงกว่าประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค 2) ใช้เครื่องมือและ อุปกรณ์ที่ทันสมัย 3) มีความรับผิดชอบในการทำงานสูง 4) มีนิสัยที่ยืดหยุ่นอ่อนน้อม เป็นมิตร คุณสมบัติเหล่านี้ทำให้กองถ่ายต่างชาติมั่นใจได้ว่า ถ้ามาถ่ายทำที่เมืองไทย จะได้ทั้งผลงานที่ดี มีคุณภาพด้านโปรดักชั่นสูง และบรรยากาศในการทำงานที่ดี ในขณะเดียวกัน ทีมงานไทยเองก็ชื่นชมในระบบการทำงานของกองถ่ายทำต่างประเทศ ที่มีมาตรฐานการทำงานที่สูง มีความเป็นมืออาชีพ มีการให้เกียรติเพื่อนร่วมอาชีพ และมีผลตอบแทนที่เป็นธรรม

ด้วยจุดแข็งดังกล่าวทำให้ในปี พ.ศ. 2558 ก่อนการประกาศใช้มาตรการ ส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในไทย จำนวนกองถ่ายทำต่างประเทศ ที่เข้ามาถ่ายทำในไทยมีมากถึง 724 กองถ่าย โดยมีภาพยนตร์ ละคร และซีรีส์รวมกัน 80 เรื่อง สามารถตั้งรายได้เข้าประเทศได้มากกว่า 3,164 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ, 2559) อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2559 จำนวนกองถ่ายที่เข้ามาได้ลดลงเหลือ 605 กองถ่าย โดยจำนวนภาพยนตร์ลดลง 13 เรื่อง ทำให้รายได้รวมลดลงถึงหนึ่งพันล้านบาท

สาเหตุสำคัญที่ทำให้จำนวนกองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศในไทยลดลง เกิดจากศักยภาพในการแข่งขันของประเทศเพื่อนบ้านเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะมาเลเซีย ซึ่งได้พัฒนาอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการผลิตภาพยนตร์ที่ได้มาตรฐานโลก ความสามารถในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ เรื่องความสวยงามของสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ ความสามารถในการสร้างสรรค์งานด้านแอนิเมชัน (Animation) นอกจากนี้ บทบาทของรัฐบาล

มาเลเซียยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดผลกระทบจากการแข่งขันของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ในภูมิภาค (Rosnan & Abdul Aziz, 2012) โดยบทบาทที่เห็นเป็นรูปธรรม ได้แก่ การตั้งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมภาพยนตร์รายใหญ่ของอังกฤษอย่าง Pinewood มาร่วมกันสร้างโรงถ่ายภาพยนตร์ระดับโลกและสร้างองค์ความรู้ให้ผู้ประกอบการ การประกาศใช้มาตรการลดภาษีและมาตรการคืนเงินจากต้นทุนการผลิตภาพยนตร์ถึงร้อยละ 30 ทำให้ในปี 2560 มาเลเซียเป็นตลาดอุตสาหกรรมภาพยนตร์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีรายได้จากอุตสาหกรรมภาพยนตร์ต่อ GDP สูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ศุภานพศ์ ลิ้มวงษ์ทอง, 2560) นอกจากนี้ ในการจัดลำดับประเทศที่ดีที่สุดในโลกสำหรับการถ่ายทำภาพยนตร์ โดยใช้มาตรการคืนเงินจากต้นทุนการผลิต (Production Incentives) เป็นตัวชี้วัด ประเทศในเอเชียที่ติดอันดับนั้นมีเพียงสองประเทศคือ สิงคโปร์ และ มาเลเซีย (Buder, 2016)

จากผลกระทบดังกล่าว ทำให้รัฐบาลไทยประกาศใช้มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงินในปี พ.ศ.2560 เพื่อเพิ่มศักยภาพและโอกาสของไทยในการแข่งขัน โดยสาระสำคัญของมาตรการดังกล่าว ได้แก่ ผู้ขอรับสิทธิประโยชน์จากมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำต้องเป็นผู้ผลิตภาพยนตร์ชาวต่างชาติที่มีค่าใช้จ่ายในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท โดยขอคืนเงินได้ร้อยละ 15 นอกจากนี้ยังสามารถขอคืนเงินเพิ่มสูงสุดได้ร้อยละ 5 ในกรณีที่ 1) หากจ้างทีมงานไทยในตำแหน่งหลัก ๆ ของกองถ่ายทำภาพยนตร์ ขอคืนเงินเพิ่มได้อีกร้อยละ 3 และ 2) หากบทภาพยนตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยว วัฒนธรรม หรือภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย จะขอคืนเงินเพิ่มได้อีกร้อยละ 2 ทั้งนี้ วงเงินคืนสูงสุดอยู่ที่ 75 ล้านบาท

วัตถุประสงค์ของรัฐบาลนอกเหนือจากการแข่งขันกับประเทศอื่น คือ การผลักดันให้ประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และผู้นำด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวितทัศน์ของอาเซียน อันเป็นเป้าหมายที่ได้ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวितทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2564) ยุทธศาสตร์นี้แบ่งออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ย่อยและยุทธศาสตร์ย่อยข้อที่ 4 ได้ระบุให้ “ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนระหว่างประเทศรวมธุรกิจถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย (ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิตทัศน์ระยะที่ 3 (2560-2564), 2559)

อย่างไรก็ดี หลังจากรัฐบาลได้ใช้มาตรการนี้ได้เพียงสองปีก็เกิดวิกฤติ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ทั่วโลก รวมทั้งการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอาจทำให้ผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงินในปี พ.ศ.2560 ที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์และต่อประเทศไทยเปลี่ยนไป งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 จนถึงหลังวิกฤติ COVID -19 และวิเคราะห์ถึงโอกาสของประเทศไทยในการเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19 โดยใช้วิธีการศึกษาดังนี้ 1) การสำรวจเอกสาร รวมทั้งทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับมาตรการดังกล่าว ได้แก่ เจ้าหน้าที่พิจารณาภาพยนตร์ต่างประเทศ กองกิจการภาพยนตร์และวิทัศน์ต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 2 คน และทีมงานชาวไทยที่ทำงานให้กับกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศจำนวน 8 คน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยรูปแบบการคืนเงินปีพ.ศ. 2560 ที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2564
2. เพื่อวิเคราะห์ว่ามาตรการส่งเสริมการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยส่งผลอย่างไรต่อโอกาสของไทยในการเป็นจุดหมายการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนามาตรการส่งเสริมการค้าถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลังวิกฤติ COVID -19 เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564)

คำถามการวิจัย

1. มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงินปี พ.ศ. 2560 ส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2560 - 2564
2. มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยส่งผลอย่างไรต่อโอกาสของไทยในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19
3. มีแนวทางใดอีกบ้างที่จะเพิ่มศักยภาพและโอกาสของไทยในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาวิจัยผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงินปี พ.ศ. 2560 ที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยในปี พ.ศ. 2560 - 2564 โดยศึกษาผ่าน 1) การสำรวจเอกสารรวมทั้งทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับมาตรการดังกล่าว ได้แก่ เจ้าหน้าที่พิจารณาภาพยนตร์ต่างประเทศ กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 2 คน และทีมงานชาวไทยที่ทำงานให้กับกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศมานานกว่า 10 ปี จำนวน 8 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อก่อให้เกิดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงินปี พ.ศ. 2560 ที่มีต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2564
2. เพื่อที่จะคาดการณ์ได้ว่าประเทศไทยมีโอกาสหรือความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19

3. เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการพัฒนา
มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยหรือกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องหลังวิกฤติ COVID -19 เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์
การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564)

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทาง
ในการศึกษาดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตภาพยนตร์

โปรดิวเซอร์ (Producer) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการควบคุมการ
ผลิตภาพยนตร์ตั้งแต่เริ่มต้นโปรเจกต์ไปจนถึงโปรเจกต์โดยมีหน้าที่ดูแลการถ่ายทำ
ภาพยนตร์ให้เป็นไปตามเวลาและงบประมาณที่กำหนด รวมทั้งทำทุกวิถีทางเพื่อให้
ผู้กำกับภาพยนตร์ผลิตงานออกมาตามที่ได้ตกลงไว้กับนายทุนหรือสตูดิโอ ด้วยเหตุนี้
โปรดิวเซอร์จึงมีอำนาจในการตัดสินใจทั้งในส่วนของความคิดสร้างสรรค์และ
การบริหารจัดการ

ในขั้นตอนของการเตรียมงานก่อนการถ่ายทำ โปรดิวเซอร์ต้องทำงาน
ร่วมกับผู้ออกแบบงานสร้างภาพยนตร์ ผู้จัดหาสถานที่ และทีมผู้กำกับในการเลือก
สถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ โดยการใช้สถานที่ในภาพยนตร์แบ่งออกได้เป็น 3 แบบ
ได้แก่ 1) สถานที่ที่เป็นแค่ฉากหนึ่งในเรื่องไม่มีอิทธิพลต่อเรื่อง ตัวละคร และคนดู
2) สถานที่ที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของตัวละคร และ 3) สถานที่ที่มีอิทธิพลต่อการ
กระทำของตัวละครเป็นส่วนสำคัญของเรื่อง (Le Héron, 2004) ในการเลือกสถานที่
ถ่ายทำภาพยนตร์ ไม่ว่าจะเพื่อความตื่นตาตื่นใจเพียงอย่างเดียว (แบบที่ 1) หรือ
เพื่อเหตุผลในการเล่าเรื่อง (แบบที่ 2 และ 3) ล้วนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ
ในชุมชนที่เข้าไปถ่ายทำผลกระทบด้านเศรษฐกิจนี้ทำให้หลาย ๆ พื้นที่ต้องตั้งฟิล์มบอร์ด
ของตนขึ้นมา เพื่อดึงดูดเงินลงทุนจากผู้สร้างภาพยนตร์โดยตรง (Roesch, 2009)

2. แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยแบบการคืนเงิน (Tax Incentive)

Incentive หมายถึงเงินที่จ่าย เงินคืน หรือส่วนลดที่กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางภาพยนตร์ ใช้เพื่อลดการย้ายการถ่ายทำไปยังประเทศอื่น หรือใช้เพื่อจูงใจให้เกิดการถ่ายทำในประเทศของตน สำหรับมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนปี พ.ศ. 2560 มีสาระสำคัญคือ ผู้ขอรับสิทธิประโยชน์ต้องเป็นผู้ผลิตภาพยนตร์ชาวต่างชาติที่มีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในประเทศไทยไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาทและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะต้องมาจากต่างประเทศ และหากเป็นการร่วมทุน (Co - Production) ระหว่างผู้สร้างภาพยนตร์ของไทยกับชาวต่างชาติ สามารถเข้าร่วมมาตรการนี้ได้โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของภาพยนตร์ต่างประเทศ ทั้งนี้ ยังมีเงื่อนไขในส่วนของลิขสิทธิ์ภาพยนตร์ต้องเป็นของชาวต่างชาติและเป็นภาษาต่างประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

สำหรับสัดส่วนการคืนเงินตามหลักเกณฑ์ แบ่งออกเป็น 1) เงื่อนไขหลักเกณฑ์ทั่วไป คือผู้ผลิตภาพยนตร์ชาวต่างชาติที่มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นในประเทศไทย 50 ล้านบาทขึ้นไปขอคืนเงินได้ร้อยละ 15 และ 2) เงื่อนไขเพิ่มเติม คืนเงินเพิ่มสูงสุดอีกร้อยละ 5 โดยแบ่งเป็น หากจ้างแรงงานไทยซึ่งเป็นหลักในกองถ่ายทำภาพยนตร์ขอคืนได้ร้อยละ 3 และหากบทภาพยนตร์เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว วัฒนธรรม หรือภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย ขอคืนได้ร้อยละ 2 ทั้งนี้ วงเงินคืนสูงสุดอยู่ที่ 75 ล้านบาท (กองกิจการภาพยนตร์, 2560)

3. แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564)

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวิดิทัศน์ พ.ศ. 2551 เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ตามยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์มาแล้ว 2 ระยะ คือระยะที่ 1 (พ.ศ. 2552-2555) และระยะที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559) และขณะนี้กำลังใช้แผนในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งมีวิสัยทัศน์คือประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นผู้นำด้านอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ของอาเซียน แผนนี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) พัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทยให้เป็นมืออาชีพ 2) ส่งเสริมและพัฒนาตลาดภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทย 3) ส่งเสริมการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สิน

ทางปัญญาของงานภาพยนตร์และวีดิทัศน์ 4) ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนระหว่างประเทศรวมถึงธุรกิจถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย 5) พัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 (2560-2564), 2559)

4. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ (Motivation Theory)

บทความนี้ต้องการศึกษาแรงจูงใจที่มาจากการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยมีต่อผู้สร้างภาพยนตร์ต่างประเทศ จึงใช้ Herzberg's Two – Factor Theory of Motivation ในการวิเคราะห์ทฤษฎีของ Frederick Herzberg ให้มีความสำคัญกับปัจจัย 2 ประการ (กานดา ศรีจันทร์, 2557) ได้แก่

1. Motivational Factor (ปัจจัยจูงใจ) เป็นปัจจัยที่ตอบสนองความต้องการภายในตัวบุคคล ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจัยนี้ได้แก่ 1) ความสำเร็จในการทำงานของบุคคล 2) การได้รับการยอมรับนับถือ 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติมีความน่าสนใจ มีความคิดริเริ่ม ทำหาย 4) มีอำนาจในการรับผิดชอบ 5) มีความก้าวหน้า

2. Hygiene Factor (ปัจจัยค้ำจุน) หมายถึง ปัจจัยที่จะค้ำจุนให้แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภายนอก หากองค์กรมีปัจจัยนี้ครบถ้วนจะไม่ส่งผลใด ๆ ต่อแรงจูงใจในการทำงาน แต่หากองค์กรขาดปัจจัยนี้ จะมีผลให้บุคคลในองค์กรไม่ชอบงานนั้น ปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ 1) เงินเดือน 2) โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต 3) ความสัมพันธ์ในที่ทำงานกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา 4) สถานะของอาชีพ 5) นโยบายและการบริหารงาน 6) สภาพการทำงาน 7) ความเป็นอยู่ส่วนตัว 8) ความมั่นคงในการทำงาน และ 9) วิธีการปกครองของผู้บังคับบัญชา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจาก 1) การค้นคว้าเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าหน้าที่พิจารณาภาพยนตร์ต่างประเทศ กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศ จำนวน 2 คน และทีมงานชาวไทยที่ทำงานให้กับกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศมานานกว่า 10 ปี จำนวน 8 คน โดยวิธีการเลือกใช้วิธีการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Selection) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว จนกระทั่งได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่ต้องการและได้ข้อมูลอิ่มตัว การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์เดี่ยวแบบไม่มีโครงสร้าง และไม่เป็นการกำหนดระยะเวลาในการสัมภาษณ์เฉลี่ยคนละ 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ งานวิจัยนี้ได้ใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลคือ 1) การวิเคราะห์เอกสาร 2) การรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และ 3) การสัมภาษณ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบความสอดคล้องของข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ตามที่ได้มีการตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ คือ

ประเด็นที่ 1 ผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบคินเจินปี พ.ศ.2560 ต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2564

1.1 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

จากรายงานผลในช่วงต้นปี พ.ศ. 2561 พบว่าหลังจากมีมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย การถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 ได้เพิ่มสูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ถึงร้อยละ 30 โดยในควอเตอร์แรกของปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยมีรายได้ถึง 900 ล้านบาทจากกองถ่ายทำต่างประเทศ (Deehan, 2018) โดยมีจำนวนภาพยนตร์ซึ่งเป็นภาพยนตร์บันเทิงขนาดยาว (Feature Film) ที่เข้ามาถ่ายทำในไทยได้เพิ่มขึ้นจาก

50 เรื่อง เป็น 84 เรื่อง และเมื่อรวมการถ่ายทำของกองถ่ายต่างประเทศทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2560 พบว่า มีกองถ่ายภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ มีวีสิตีวิดีโอ และสารคดี เข้ามาถ่ายทำมากถึง 810 เรื่อง สร้างรายได้ถึง 3,140 ล้านบาท โดยภาพยนตร์จากประเทศอังกฤษเรื่อง Close ของ Vicky Jewson เป็นโปรเจกต์แรก ที่ได้รับเงินคืนจากมาตรการดังกล่าว (Thailand Film Office, 2018) ต่อมา ในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยได้คืนเงินภาษีจากมาตรการดังกล่าวให้กับภาพยนตร์อีก 6 เรื่อง คือ Changeland และ Triple Threat จากสหรัฐอเมริกา Jungle, Race 3, The Forgotten Army จากอินเดีย และ Attrition จากฮ่องกง โดยภาพยนตร์ ทั้ง 6 เรื่องใช้จ่ายเงินในไทยมากกว่า 400 ล้านบาท (โพสต์ทูเดย์, 2562)

อย่างไรก็ดีในเดือนตุลาคมปีพ.ศ. 2561 พบว่าประเทศซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย ประสบกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ ทำให้การถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทยลดลง ส่งผลให้รายได้จากกองถ่ายทำต่างประเทศลดลง 500 ล้านบาท และจำนวน ภาพยนตร์ที่เข้ามาถ่ายทำนั้นลดลงเหลือ 70 เรื่อง (Thailand Film Office, 2018) แต่ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2562 รายได้จากกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศก็กลับมาสูงถึง 4,800 ล้านบาท เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2561 (Thailand Film Office, 2020)

ในปี พ.ศ. 2563 การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และการปิด ประเทศส่งผลกระทบต่อการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยเป็นอย่างมาก แม้ว่าทางรัฐบาลจะออกมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติมที่ทำให้ทั่วโลกสนใจ อาทิ การได้เงินคืนเพิ่มขึ้นทันทีร้อยละ 5 เมื่อมีงบลงทุนเกิน 100 ล้านบาทและถ่ายทำ ก่อนสิ้นปี พ.ศ. 2565 หรือได้เงินคืนเพิ่มขึ้นทันทีร้อยละ 3 หากลงทุนไม่ถึง 100 ล้าน แต่เลือกใช้บุคลากรหลักชาวไทย หรือถ่ายทำในจังหวัดเมืองรองเป็นหลัก แต่รายได้ รวมทั้งปีก็ลดลงเหลือเพียง 1,747 ล้านบาท (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)

ต่อมา เนื่องจากสถานการณ์ COVID-19 ของประเทศไทยเริ่มดีขึ้น มีจำนวน ผู้ติดเชื้อน้อยรายกว่าประเทศอื่นๆ ทำให้ในช่วง 4 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2564 ตั้งแต่ เดือนมกราคม - เมษายน มีกองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศเข้ามาในประเทศไทยรวม 31 เรื่อง และสร้างรายได้รวม 1,212.28 ล้านบาท โดยรัฐได้จัดสรรงบประมาณในปี พ.ศ. 2565 เพื่อนำมาใช้กับมาตรการส่งเสริมกองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศในไทย เพื่อสร้างโอกาสทางการแข่งขันและดึงดูดให้กองถ่ายทำจากทั่วโลกมาประเทศไทย ทั้งนี้ กรมการท่องเที่ยวได้ตั้งเป้าหมายว่าประเทศไทยจะมีรายได้จากการถ่ายทำ

ภาพยนตร์ต่างประเทศในปีนี้มีประมาณ 2,500 - 3,000 ล้านบาท (สปริงนิวส์, 2564) แต่พบว่า ผลรวมของรายได้ตั้งแต่ มกราคม - พฤศจิกายนกลับสูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ โดยมีรายได้รวมอยู่ที่ 4,015 ล้านบาท (อุดม มัตสยะวณิชกุล, 2564)

โดยสรุปจากรายได้รวมของภาพยนตร์ต่างประเทศที่เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 ที่มีการใช้มาตรการนี้จนถึงปี พ.ศ. 2564 พบว่า มาตรการนี้ได้ดึงดูดและผลักดันให้มีการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และส่งผลให้ประเทศไทยมีรายได้จากการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการตัดสินใจเลือกสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ของโปรดิวเซอร์นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยเรื่องมาตรการคืนเงินภาษีเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากมายที่ภาครัฐอาจไม่สามารถควบคุมได้ อาทิ สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย สถานการณ์การระบาดของโรค COVID-19 เป็นต้น ทำให้ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนมาตรการนี้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

ปี	รายได้รวม (ล้านบาท)	+ (สูงขึ้น)/- (ลดลง)
2560	3,000	+30%
2561	2,500	-16.5%
2562	4,800	+50%
2563	589.12	-87.%
2564	4,015 (รายได้รวม ม.ค. - พ.ย.)	

ตารางที่ 1 สรุปรายได้รวมจากการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 - 2564

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.2.1 ผลกระทบด้านบวก

เนื่องจากงบประมาณในการถ่ายทำเป็นปัจจัยที่สำคัญในระดับต้นๆ ต่อกระบวนการผลิตภาพยนตร์ มาตรการนี้จึงสามารถดึงดูดโปรดิวเซอร์จากต่างประเทศให้เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยมากขึ้น ทั้งโปรเจกต์ที่ต้องการสถานที่ถ่ายทำที่ถูกลงกว่าประเทศตัวเอง โปรเจกต์ที่มีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการถ่ายทำ และต้องการเงินทุนเพิ่ม และโปรเจกต์ที่มีงบประมาณในการถ่ายทำสูง ซึ่งโปรดิวเซอร์ภาพยนตร์อิสระได้อธิบายว่า “เรื่องเงินเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญที่สุดไม่ว่าเงินก้อนนั้นจะคูณน้อยนิดเพียงใด สำหรับโปรดิวเซอร์แล้ว เงินภาษีที่ได้คืนจากรัฐสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์กับการเพิ่มมูลค่าให้กับภาพยนตร์ในด้านอื่น ๆ ได้อีกมหาศาล เช่น นำไปใช้ในการทำขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post - Production) หรือการทำการตลาดและโปรโมทภาพยนตร์” (โปรดิวเซอร์ภาพยนตร์ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 ตุลาคม 2561) ด้วยเหตุนี้ มาตรการคืนเงินภาษีจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของโปรดิวเซอร์ที่ต้องการเข้ามาถ่ายทำในประเทศไทย โดยเจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์ได้ยืนยันในประเด็นนี้ว่า “หลายประเทศสนใจที่จะมาถ่ายทำภาพยนตร์ในประเทศไทยอยู่แล้ว และมาตรการนี้ก็ทำให้เขาสนใจมากกว่าเดิม” (เจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 ตุลาคม 2561)

ทั้งนี้ การมีมาตรการนี้ยังช่วยให้ไทยสามารถดึงดูดกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้ในช่วงวิกฤติ COVID -19 และหลัง COVID -19 ได้อีกด้วย ดังจะเห็นได้จากรายได้จากการถ่ายทำภาพยนตร์ที่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2564 (อภินันท์ ศิริเจริญจิตต์, 2564)

1.2.2 ผลกระทบด้านลบ

1) ปัญหาเรื่องสถานที่ ปัญหาที่พบได้แก่ ค่าเช่าสถานที่ยออดเนียมบางแห่งแพงขึ้น ส่งผลให้กองถ่ายต่างประเทศเลือกที่จะขนทีมงานไทยไปถ่ายทำในเวียดนาม และมาเลเซียแทนเพื่อประหยัดงบประมาณในการถ่ายทำ

2) ปัญหาเรื่องทีมงาน ซึ่งเกิดจากสาเหตุสำคัญคือความขาดแคลนทีมงานไทย เนื่องจากความต้องการทีมงานในกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศนั้นมีมากกว่าจำนวนทีมงานที่ไทยมีอยู่ ทำให้มีผู้เล่นหน้าใหม่ที่ขาดประสบการณ์เข้ามาทำงานด้านนี้เพิ่มขึ้น จากการสัมภาษณ์ก่อนวิกฤติ COVID -19 พบว่า

มีโปรดักชันเฮาส์เปิดใหม่หลายแห่งที่รับงานเพราะมองเห็นโอกาสในการสร้างรายได้ แต่ขาดความรู้เรื่องการผลิตภาพยนตร์ หรือการประสานงานกองถ่าย หรือไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานในอุตสาหกรรมภาพยนตร์มาก่อน ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างไรประสิทธิภาพ ขาดความเป็นมืออาชีพ และส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น การเรียกค่าผลิตและค่าสถานที่ถ่ายทำสูงเกินจริง ไม่มีการวางแผนในการถ่ายทำ หรือทำลายพื้นที่ถ่ายทำเพราะขาดความรู้และประสบการณ์ทำงาน ทำให้ทำลายชื่อเสียงของคนในวงการและอุตสาหกรรมในภาพรวม

3) ปัญหาเรื่องการปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบของมาตรการคืนเงินภาษี เนื่องจากการดำเนินการคืนเงินต้องเป็นไปอย่างรัดกุมและตรวจสอบได้ ทีมงานที่เกี่ยวข้องจึงต้องเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ตรงตามกฎที่ทางกองกิจการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ต่างประเทศวางไว้ เช่น การเบิกจ่ายทุกรายการต้องมีใบเสร็จอย่างถูกต้องจากทางร้าน พร้อมกับแนบสำเนาบัตรประชาชนของผู้ชำระเงิน และแบบฟอร์มเอกสารทางการเงินที่ยื่นขอคืนเงินจะต้องใช้แบบฟอร์มที่กองกิจการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ต่างประเทศกำหนดไว้เท่านั้น (โดยเอกสารนี้ได้ผ่านการประชุม ออกแบบ และได้รับการยอมรับจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) หากกรอกรายละเอียดในใบเสร็จหรือเอกสารผิดพลาดหรือตกหล่น อาจไม่สามารถขอคืนเงินส่วนนั้นก็ได้

4) ปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมในการสนับสนุนของภาครัฐ ในฝั่งของภาพยนตร์นอกกระแสมองว่า “การกำหนดให้ภาพยนตร์ที่มีคุณสมบัติในการรับเงินคืน ต้องมีค่าใช้จ่ายในไทยอย่างต่ำ 50 ล้านบาท ทำให้มาตรการนี้เน้นช่วยเหลือหรือส่งเสริมเฉพาะกลุ่มคนทำหนังกระแสหลัก และละเลยคนทำหนังนอกกระแส ทั้ง ๆ ที่มีผู้กำกับภาพยนตร์นอกกระแสหลายรายเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ในไทยเช่นกัน” (โปรดิวเซอร์ภาพยนตร์ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 ตุลาคม 2561) ซึ่งทางฝั่งภาพยนตร์กระแสหลักเห็นว่า “นโยบายนี้เกิดขึ้นเพราะต้องการผลกระทบในระดับมหภาค มันไม่ได้เป็นมาตรการที่ถูกคิดขึ้นเพื่อดึงดูดหรือสนับสนุนภาพยนตร์ทุนต่ำอยู่แล้ว คนทำหนังนอกกระแสจึงควรมองหาทางเลือกอื่น ๆ ในการขอทุนสนับสนุนภาพยนตร์ของตน” (โปรดักชันส์ ดีไซน์เนอร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2561) ความเห็นนี้สอดคล้องกับมุมมองของเจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์ที่ให้ข้อมูลว่า นโยบายนี้ช่วยคัดกรองและส่งเสริมให้กองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศที่มีทุนสร้างสูงเข้ามาถ่ายทำใน

ประเทศไทยมากขึ้น โดยก่อนหน้าที่จะประกาศใช้มาตรการนี้ กองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศที่เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยอาจจะถ่ายในไทยแค่บางฉาก และมีงบในการถ่ายทำไม่สูงนัก แต่เมื่อมีการใช้มาตรการนี้พบว่า มีภาพยนตร์ที่เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยทั้งเรื่องมากขึ้น (เจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 ตุลาคม 2561) และงบประมาณในการถ่ายทำของบางเรื่องก็สูงถึง 300-500 ล้านบาท (อภินันท์ ศิริเจริญจิตต์, 2564) ยกตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์ฟอร์มยักษ์เรื่อง Beer Run จากสหรัฐอเมริกาที่คาดว่าจะสร้างรายได้เข้าประเทศกว่า 373 ล้านบาท (ไทยนิวส์, 2564)

ประเด็นที่ 2 ผลกระทบของมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบคินเงิน

ปี พ.ศ. 2560 ต่โอกาสในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID-19 ในปีแรกของการใช้มาตรการนี้ (ก่อนเกิดวิกฤติ COVID-19) มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยได้กลายเป็นจุดขายใหม่ของไทย ซึ่งเพิ่มศักยภาพของไทยในการแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม โปรติเวเซอร์ส่วนใหญ่เห็นว่า รัฐบาลออกมาตรการนี้มาช้าเกินไป ทำให้โปรเจกต์ใหญ่ ๆ สามสี่โปรเจกต์ที่จะถ่ายทำในปี 2019 (และได้เตรียมงานกันมาล่วงหน้า) ตัดสินใจยกกองไปถ่ายทำที่มาเลเซีย ซึ่งมีมาตรการนี้ก่อนไทยและคินเงินมากกว่าไทย ทำให้ไทยเสียรายได้โดยรวมหนึ่งพันล้านบาท

อย่างไรก็ดี ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของโปรติเวเซอร์ โดยทางทีมงานได้อธิบายว่า “มาตรการนี้ส่งผลกระทบต่อโปรเจกต์ที่มีงบจำกัด แต่ไม่ส่งผลกับโปรเจกต์ที่มีงบมหาศาล หรือบางโปรเจกต์อาจสนใจเรื่องการคืนภาษี (Incentive) แต่ถ้าเขาต้องรีบปิดกล้อง ไม่มีเวลาในการยื่นเรื่องหรือรอการพิจารณา ก็ต้องยอมทิ้งทางเลือกนี้ และไปหางบสนับสนุนจากช่องทางอื่นๆ แต่ส่วนใหญ่โปรเจกต์ที่มีงบมากพอหรือมีเวลา ก็มักจะเลือกไทยเป็นตัวเลือกแรกอยู่แล้ว” (โปรติเวเซอร์ ดีไซน์เนอร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2561)

นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว ยังมีเรื่องของการเมืองไทยที่เป็นเงื่อนไขให้กองถ่ายจากบางประเทศไม่สามารถเข้ามาถ่ายทำได้ หรือเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจภายในภูมิภาคอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดการลดแลกแจกแถมเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจค้าใช้จ่ายในการถ่ายทำมากกว่าไทย ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์หันไปถ่ายทำในประเทศเหล่านั้น

อย่างไรก็ดี เจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์ได้ให้ข้อมูลว่า การที่ไทยเริ่มใช้มาตรการนี้ได้ไม่นาน แต่มีการคืนเงินอย่างเป็นรูปธรรมให้กับภาพยนตร์ต่างประเทศไปแล้ว ก็ทำให้ไทยสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้มากขึ้น ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ได้อธิบายว่า “นอกจากจะพยายามสร้างแรงจูงใจแล้ว เราก็ต้องการสร้างความมั่นใจด้วย เราอยากให้กองถ่ายที่เข้ามาถ่ายทำและยื่นเรื่องขอคืนเงินมั่นใจว่า ถ้ากองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศทำทุกอย่างอย่างถูกต้อง เขาจะได้เงินคืนกลับไปอย่างแน่นอน ในขณะที่เดียวกัน มันก็เป็นการสร้างความเชื่อมั่นภายในประเทศด้วย” ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า หากมาตรการนี้ได้รับผลตอบแทนที่ดีมาก ๆ จนเห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน หรือหากมีการแข่งขันกันสูงขึ้น ก็อาจมีการปรับมาตรการในการคืนเงินให้สูงกว่าร้อยละ 15 ในอนาคต” (เจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 ตุลาคม 2561)

สำหรับผลกระทบในช่วงที่เกิดการระบาดของโรค COVID-19 พบว่า การที่ประเทศไทยสามารถควบคุมโรคระบาดได้ในปี พ.ศ. 2563 บวกกับการปรับมาตรการในการคืนเงินและมาตรการผ่อนปรนการถ่ายทำภาพยนตร์ ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับภาวะวิกฤติ ส่งผลให้จำนวนกองถ่ายภาพยนตร์ที่มีขนาดใหญ่เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทย โดยปฏิบัติตามมาตรการกักตัวของไทย เนื่องจากเล็งเห็นความคุ้มค่ากับงบประมาณและเวลาที่ต้องเสียไป แม้จะมีกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศบางรายที่ประสบกับปัญหาและได้รับความเดือดร้อนจากมาตรการผ่อนปรนการถ่ายทำภาพยนตร์ แต่โดยรวมแล้ว ประเทศไทยก็มีรายได้จากการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในไทยในปี พ.ศ. 2564 (มกราคม - พฤศจิกายน) สูงถึง 4,015 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนกองถ่ายและรายได้ที่สูงกว่านี้หากการระบาดสิ้นสุดลง (อุดม มัตสยวณิชกุล, 2564; สปริงนิวส์, 2564)

ประเด็นที่ 3 แนวทางหรือข้อเสนอแนะต่อการพัฒนามาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยหลังวิกฤติ COVID -19

ผลการสัมภาษณ์พบว่า โพรดิวเซอร์และทีมงานมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะตรงกัน ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ

1) ภาครัฐควรช่วยกันแก้ปัญหาเรื่องสถานที่ถ่ายทำมีราคาแพง ทั้งปัญหาที่เกิดจากเอกชนและปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ถ่ายทำที่มีการเรียกเก็บค่าสถานที่เพิ่มเติมจากกองถ่ายทำภาพยนตร์

2) กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศควรเพิ่มความเข้มงวดในการออกใบอนุญาตให้กับผู้ผลิตภาพยนตร์และผู้ประสานงานกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศมือใหม่ โดยกระบวนการควรมีคุณภาพ เป็นธรรม และโปร่งใส เพื่อรักษาชื่อเสียงของอุตสาหกรรมนี้

3) การทำงานของเจ้าหน้าที่ควรมีความรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรมต่อทุกบริษัทที่เสนอเรื่องให้พิจารณา ทั้งนี้ หากการทำงานเป็นการให้บริการแบบครบวงจร (One - Stop - Services) ได้ หรือมีการนำเทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชัน มาใช้กับการติดต่อยื่นเอกสารต่าง ๆ ก็จะเอื้อให้การทำงานสะดวกและรวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม ในประเด็นนี้ ทางเจ้าหน้าที่เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีนั้นสะดวกและรวดเร็วก็จริง แต่หากเกิดความผิดพลาดในการกรอกข้อมูล ก็จะทำให้กองถ่ายเสียประโยชน์ทันที ในขณะที่ระบบเก่านั้น หากพบข้อผิดพลาดก็อาจแก้ไขได้

ข้อเสนอแนะต่อภาคเอกชน

1) เจ้าของสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ควรกำหนดราคาอย่างสมเหตุสมผลและคำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาว

2) ผู้ผลิตภาพยนตร์และผู้ประสานงานกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศควรปฏิบัติตามกฎกติกาในการยื่นขอใบอนุญาต

3) มีการอบรมและเผยแพร่ความรู้เรื่องเอกสารและแบบฟอร์มการยื่นขอคืนภาษีที่กองกิจการภาพยนตร์และวีดิทัศน์ต่างประเทศกำหนดไว้ กับทีมงานที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ผลกระทบของมาตรการส่งเสริมภาพยนตร์ต่างประเทศที่ถ่ายทำในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงิน ปี พ.ศ. 2560 ต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2564

การจูงใจกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศโดยใช้มาตรการสร้างแรงจูงใจทางภาษี (Tax Incentives) เป็นมาตรการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในหลาย ๆ ประเทศ ในประเทศไทยเองได้มีการผลักดันเรื่องนี้มานาน แต่มีการประกาศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งนับว่าช้ากว่าหลายประเทศ อย่างไรก็ตามที่ผ่านมาประเทศไทยมีจุดขายและมีชื่อเสียงอย่างมากในเรื่องของสถานที่ถ่ายทำและทีมงานที่เป็นมืออาชีพ ทำให้ไทยเป็นตัวเลือกรดับต้น ๆ ของการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศมาโดยตลอด ดังนั้น การประกาศใช้มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในรูปแบบการคืนเงิน จึงเป็นเสมือนการติดอาวุธเพิ่มให้กับไทย

งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 – 2564 ประเทศไทยได้รับผลกระทบด้านบวกมากกว่าผลกระทบด้านลบจากมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในรูปแบบการคืนเงิน เนื่องจากมาตรการนี้สามารถกระตุ้นให้โปรดิวเซอร์เกิดความสนใจและเลือกใช้ประเทศไทยในการถ่ายทำภาพยนตร์ ซึ่งเป็นภาพยนตร์บันเทิงขนาดยาว (Feature Film) เพิ่มมากขึ้น และมีภาพยนตร์งบประมาณสูงเข้ามาถ่ายทำมากขึ้น ทั้งนี้ การที่กองกิจการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาสามารถคืนเงินให้กับภาพยนตร์เรื่อง Close (2019) ของ Vicky Jewson ซึ่งเป็นภาพยนตร์เรื่องแรกที่ใช้สิทธิ์นี้อย่างรวดเร็ว ก็ยิ่งสร้างความมั่นใจให้กับกองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศที่ต้องการใช้สิทธิ์นี้ในอนาคต

1.1 ผลการศึกษาเรื่องผลกระทบด้านบวก มีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการผลิตภาพยนตร์ แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงิน แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564) ดังนี้

1) มาตรการนี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อโปรดิเวเซอร์ของกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศ โดยสร้างแรงจูงใจให้โปรดิเวเซอร์ที่กำลังมองหา (หรือต้องการ) สถานที่ที่ตอบโจทย์ในเรื่องของการทำงานและงบประมาณ เห็นว่าไทยเป็นตัวเลือกที่ดีที่สุด และตัดสินใจเลือกประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการถ่ายทำของตน ทั้งนี้ เมื่อได้คุณภาพงานที่ดี บรรยากาศการทำงานที่ดี และได้เงินภาษีคืนภายในเวลาที่กำหนด ก็จะเกิดแรงจูงใจในการกลับมาถ่ายทำในประเทศไทยในครั้งต่อไป หรือมีการบอกต่อกันในวงการ ทำให้มาตรการนี้เป็นที่รู้จักและมีความมั่นคงยิ่งขึ้น

2) มาตรการนี้สามารถดึงดูดโปรเจกต์ต่าง ๆ จากต่างประเทศให้เข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยได้ ทำให้อุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยพัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ข้อที่ 4 ในแผนระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) นั่นคือ ส่งเสริมความร่วมมือในการลงทุนระหว่างประเทศ รวมถึงกิจการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทย นอกจากนี้ จากการศึกษาเอกสารพบว่า มาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงินยังส่งเสริมยุทธศาสตร์ข้อ 1 คือการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์ไทยให้เป็นมืออาชีพ และข้อ 5 คือการพัฒนาขีดความสามารถของอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวิดิทัศน์อีกด้วย

3) ผลการศึกษาที่ได้สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจที่มีชื่อว่า Two-Factor Theory ของ Herzberg ทั้ง 2 ปัจจัยโดยมาตรการนี้ สามารถสร้างปัจจัยแวดล้อมที่ตรงกับทฤษฎีแรงจูงใจดังนี้

3.1 Motivational Factor (ปัจจัยจูงใจ) จากผลการวิจัยพบว่า สิ่งสำคัญที่กองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศได้จากการเข้ามาถ่ายทำในประเทศไทยคือ การได้ผลงานที่ดีและได้งานโปรดัคชั่นที่มีคุณภาพสูง (Production Value) ภายใต้งบประมาณที่เหมาะสม ซึ่งผลงานที่ดีนี้ สามารถก่อให้เกิดผลประโยชน์อื่น ๆ ตามมา เช่น รายได้ของภาพยนตร์ชื่อเสียง รางวัล การยอมรับนับถือ ความภาคภูมิใจ และความก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งนับเป็นปัจจัยจูงใจรองที่ตามมา

3.2 Hygiene Factor (ปัจจัยค้ำจุน) สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัยชิ้นนี้ มีความขัดแย้งกับทฤษฎีของ Herzberg อยู่บ้างโดย Herzberg บอกว่าการที่บุคคลได้ปัจจัยเหล่านี้ครบ จะไม่มีผลใดๆ ต่อแรงจูงใจ (แต่หากขาดปัจจัยเหล่านี้จะทำให้แรงจูงใจลดลง) งานวิจัยนี้พบว่า ปัจจัยค้ำจุนสามารถกระตุ้นแรงจูงใจของ

ผู้สร้างภาพยนตร์ต่างประเทศโดยตรง โดยปัจจัยค้ำจุนดังกล่าวได้แก่ 1) เงินคืน (Cash Rebate) 2) โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคตจากผลผลิตที่มีคุณภาพ 3) ความสัมพันธ์อันราบรื่นและเป็นมิตรในที่ทำงาน (กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา) 4) สภาพการทำงานและบรรยากาศในการทำงานที่ดี 5) ความเป็นอยู่ส่วนตัวในไทย ซึ่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกและความบันเทิงอย่างครบครัน (ในขณะที่บางประเทศมีข้อห้ามทางศาสนาที่ทีมงานต่างชาติต้องละความบันเทิงบางอย่างให้) และ 6) ความมั่นคงในการทำงานอันเนื่องมาจากผลผลิตที่มีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจ หรือแรงดึงดูดอันสำคัญที่ทำให้กองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศเดินทางมาถ่ายทำที่เมืองไทยทั้งสิ้น

ในขณะที่เดียวกัน ทีมงานไทยก็ได้รับผลกระทบด้านบวกจากมาตรการนี้เช่นกัน กล่าวคือ มาตรการนี้ช่วยส่งเสริมให้ทีมงานไทยที่ทำงานกับกองถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศมีทางเลือกและโอกาสในการทำงานมากขึ้น ส่งผลให้มีประสบการณ์และทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งมีเครือข่ายและมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ ยังส่งผลให้ทีมงานมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน โดยเฉพาะเมื่อผลงานที่ร่วมทำกับกองถ่ายภาพยนตร์ต่างประเทศถูกเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลต่าง ๆ ในเวทีต่างประเทศ สิ่งที่สุดคล้ายกับทฤษฎีของ Herzberg คือหากขาดสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ก็จะทำให้แรงจูงใจของกองถ่ายทำต่างประเทศในการมาถ่ายทำที่เมืองไทยนั้นลดลง

1.2 ผลการศึกษาเรื่องผลกระทบด้านลบ สำหรับผลกระทบ

ในด้านลบที่เกิดขึ้น ได้แก่ ราคาของสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์สูงขึ้น ความไม่มีมืออาชีพของผู้ผลิตหน้าใหม่ และเรื่องของระบบการทำงานที่ต้องเปลี่ยนให้ตรงตามนโยบายของกองกิจการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ต่างประเทศนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของ Herzberg ตรงที่หากทางภาครัฐและเอกชนไม่ช่วยกันดูแลและแก้ไขให้ดี ก็จะทำให้ปัจจัยค้ำจุนลดลง เช่น กองถ่ายต่างประเทศพบความยุ่งยากในการเข้ามาถ่ายทำมากขึ้น คุณภาพของผลงานที่ได้หรือการถ่ายทำไม่เป็นไปตามกำหนดการหรือแผนที่วางไว้ ส่งผลให้แรงจูงใจในการถ่ายทำในประเทศไทยลดลง ภาครัฐและเอกชนจึงควรช่วยกันแก้ไขปัญหเหล่านี้ เพื่อให้มาตรการนี้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

ประเด็นที่ 2 ผลกระทบของมาตรการส่งเสริมภาพยนตร์ต่างประเทศ ที่ถ่ายทำในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงิน ปี พ.ศ. 2560 ต่อโอกาสของไทย ในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคหลังวิกฤติ COVID -19

จุดขายสำคัญ 3 อย่างของไทยในฐานะจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาค ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล และมาตรการส่งเสริมการถ่ายทำภาพยนตร์ต่างประเทศในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงิน เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมทั้งคุณภาพของผลงานและคุณภาพของการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของกระบวนการผลิตภาพยนตร์และทฤษฎี Two-Factor Theory ของ Herzberg ด้วยเหตุนี้ ไทยจึงมีโอกาสสูงมากในการเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาค และแข่งขันกับเพื่อนบ้านอย่างสิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนามได้ อย่างไรก็ดี หากมองไปถึงการแข่งขันในระดับนานาชาติ ไทยยังมีคู่แข่งอีกหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มีคุณสมบัติเดียวกัน แต่มีต้นทุนในการถ่ายทำที่ถูกลงกว่าไทย โจทย์ในอนาคตที่สำคัญของไทยจึงอยู่ที่ว่า ไทยจะทำอะไรให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกและก้าวไปเป็นจุดหมายการถ่ายทำภาพยนตร์ในระดับต้น ๆ ของโลก โดยที่ยังรักษาผลประโยชน์และทรัพยากรของตนไว้ได้

ประเด็นที่ 3 แนวทางการพัฒนามาตรการส่งเสริมภาพยนตร์ ต่างประเทศที่ถ่ายทำในประเทศไทยในรูปแบบการคืนเงิน ปี พ.ศ. 2560

จากผลการวิจัยพบแนวทางการพัฒนามาตรการส่งเสริมภาพยนตร์ต่างประเทศที่ถ่ายทำในประเทศไทย 3 ข้อหลัก ๆ ได้แก่

1) แนวคิดของกระบวนการผลิตภาพยนตร์ระบุว่า พื้นที่หรือชุมชนได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากการถ่ายทำภาพยนตร์ในหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการถ่ายทำไปจนถึงหลังภาพยนตร์เรื่องนั้นออกฉาย ดังนั้น ภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชนควรพูดคุยเพื่อวางแผนและร่วมมือกันในการรักษาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรของตนในระยะยาวจากการเข้ามาใช้สถานที่เพื่อถ่ายทำภาพยนตร์และการท่องเที่ยวตามรอย

2) การดำเนินการในการออกใบอนุญาตให้กับผู้ประกอบการและการพิจารณาภาพยนตร์ควรเป็นไปอย่างเข้มงวด รัดกุม และโปร่งใส เพื่อให้ได้บุคลากรที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเป็นมืออาชีพ เพื่อช่วยรักษามาตรฐานและชื่อเสียงของประเทศไทย

3) การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกองกิจการภาพยนตร์และวิดิทัศน์ต่างประเทศและผู้ผลิตภาพยนตร์ชาวไทยซึ่งเป็นตัวกลางในการทำงานกับกองถ่ายต่างประเทศควรเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาาระบบต่าง ๆ ได้อย่างทันที่และเกิดผลดีกับทั้งสองฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการศึกษาวิจัยความเห็นและมุมมองของโปรดิวเซอร์ต่างชาติหรือทีมงานต่างชาติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน รอบด้าน และเป็นเชิงลึกกว่านี้

2) ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบของมาตรการสร้างแรงจูงใจทางภาษี (Tax Incentives) ต่ออุตสาหกรรมภาพยนตร์ของมาเลเซีย และสิงคโปร์เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับไทย อาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนหรือกำหนดทิศทางของไทยในการเป็นศูนย์กลางการถ่ายทำภาพยนตร์ของภูมิภาคมากขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กานดา ศรีจันทร์. (2557). *การศึกษาวัฒนธรรมองค์กรแรงจูงใจที่มีต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรของพนักงานบริษัทเคอรี่ (ประเทศไทย) จำกัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ.

กรุงเทพธุรกิจ. (2559). *กองถ่ายต่างชาติบุกไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2560, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/705814>.

กองกิจการภาพยนตร์. (2560). *คู่มือการรวบรวมเอกสารหลักฐานทางการเงิน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2560, จาก https://www.thailandfilmoffice.go.th/article_attach/6.%20Guidebook.pdf.

- คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ. (2559). *ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์และวีดิทัศน์ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- นพปฎล พลศิลป์. (2564). อุตสาหกรรมภาพยนตร์โลกยุคโควิด-19 จีนคือตลาดใหญ่ที่สุดและความสำคัญของ ‘No Time To Die’ กับ ‘Venom’. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.sqthailand.com/culture/article/global-box-office-forecast>.
- ไทยนิวส์. (2564). เปิดเม็ดเงินเข้าไทย จากหนังฟอร์มยักษ์ Beer Run เข้ามาถ่ายทำ. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.thainewsonline.co/news/823415>.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). ดันอุตสาหกรรมต่างประเทศเลือกไทยเป็นสถานที่ถ่ายทำ. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/business/economics/2233720>.
- โพสต์ทูเดย์. (2562). ลุ้นไทยขึ้นอันดับ 1 “โลเคชั่นกองถ่ายหนังต่างประเทศ”. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.posttoday.com/economy/news/582844>.
- ศุภานพงค์ ลิ้มวงษ์ทอง. (2560). ไทยเรากำลังย้ายอยู่กับที่ ผลประโยชน์มหาศาลจากกองถ่ายต่างประเทศ. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/content/1027636>.
- สปริงนิวส์. (2564). กองถ่ายหนังต่างแดนไม่หวั่นโควิดไทย 4 เดือนแรกโกยรายได้ 1,200 ล้านบาท. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก <https://www.springnews.co.th/news/810141>.
- อภิสิทธิ์ ศรีเจริญจิตต์. (2564). ศิลป์สโมสรเสวนาออนไลน์ : ปักหมุดเมืองไทย ก้าวสู่ศูนย์กลางใหญ่ของถ่ายโลก. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=dpqDLdDBoG8>.
- อุดม มัดสยะวนิชกุล. (2564). ศิลป์สโมสรเสวนาออนไลน์ : ปักหมุดเมืองไทย ก้าวสู่ศูนย์กลางใหญ่ของถ่ายโลก. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=dpqDLdDBoG8>.

ภาษาอังกฤษ

- Buder, E. (2016). *The Best Countries in the World to Film Your Movie, Based on Production Incentives*. Retrieved September 15, 2018, from <https://nofilmschool.com/2016/07/film-production-incentives-tax-incentives-movie-rebates>.
- Deehan, T. (2018). *Thailand's film industry breaks records under new incentive*. Retrieved September 15, 2018, from <http://www.thelocationguide.com/2018/01/thailands-film-industry-breaks-records-under-new-incentive/>.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work*. New York: Wiley Sons.
- Le Héron, E. (2004) Placing geographical imagination in film : New Zealand filmmakers' use of landscape. *New Zealand Geographer* 60(1), 60-66.
- Lodderhose, D. (2013). *Runaways Welcome: Countries Offer Incentives to Lure Productions Fleeing Hollywood*. Retrieved September 15, 2018, from <HTTPS://VARIETY.COM/2013/BIZ/GLOBAL/RUNAWAYS-WELCOME-COUNTRIES-OFFER-INCENTIVES-TO-LURE-PRODUCTIONS-FLEEING-HOLLYWOOD-1200590312/>.
- Roesch, S. (2009). *The Experiences of Film Location Tourists*. USA: Channels View Publications.
- Rosnan, H., & Abdul Aziz, Z.D. (2012). *Film Business in Malaysia: Challenges and Opportunities*, Retrieved September 15, 2018, from http://www.ijhssnet.com/journals/Vol_2_No_12_Special_Issue_June_2012/24.pdf.
- Thai Film Office. (2018). *Why Thailand*. Retrieved September 15, 2018, from <https://www.thailandfilmdestination.com/whythailand>.

บทสัมภาษณ์

เจ้าหน้าที่กองกิจการภาพยนตร์ 1, การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 ตุลาคม 2561

โปรดิวเซอร์ภาพยนตร์ 1 , การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 ตุลาคม 2561

โปรดิวเซอร์ภาพยนตร์ 2, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 ตุลาคม 2561

โปรดักชั่นส์ดีไซน์เนอร์ 3, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ตุลาคม 2561